

Александар М. Прашчевић

докторант и асистент Шербрушког Теолошког факултета

Шербрушки Теолошки факултет и савремени богословски изазови

Богословски факултети широм света су дефинисани у функцији истраживачких сфера и наставних класика. Научне сфере или циљеви су често у вези са историјом, догмама, праксама и у служби специфичног верског (конфесионалног) идентитета. Теолошки факултет и религијске студије Шербрушког Универзитета¹ су активно присутни у савременим теолошким токовима са значајним достигнућем у реконфигурацији свих традиционалних (classiques) подела у функцији религијских интерпретација, које пролазе кроз процес трансформације у западним и источним друштвима. Са циљем да се постигне објективан и позитиван резултат, акценат се поставља на оснивање религија са пратећим елементима као што су историјски, културолошки и други друштвено-политички елементи и фактори. Поред тога, испитује се присутност актуализације, која је у функцији премештања положаја религије у последњим деценијама.

Шербрушки теолошки факултет следи општи теолошки задатак јер жели да пружи један свеобухватан религијски портрет са преиспитивањем одређених теолошких сфера и праваца.² У том контексту, велики је допринос православног теолошког института³ који је саставни део Шербрушког теолошког факултета и који одржава Фондацију под именом „Ава Јустин Поповић“.⁴ Поред тога, присутност професора и студената из различитих религија условљава један теолошки дијалог, који се огледа у упознавању супротности и разумевању различитости.

У намери да се разуме садашњост неопходно је познавање прошлости или како би се схватили актуелни теолошки изазови потребна је анализа историјских околности у којима су се зачели одређени теолошки правци и доктрине. Поред тога, кључни моменат у спознаји теолошких специфичности, које су карактеристичне за савременост, јесте поређење историје и садашњости према адекватним методолошким приступима на свим научно-практичним нивоима. У истраживањима под програмском структуром у области „Библија и древни Блиски Исток“ изведена је дефиниција у којој се културна баштина о којој сведочи хебрејска Библија дефинише као наслеђе или завештање које је „примљено“. То је означено као део културног континуитета који се одражава како кроз Нови Завет, тако и кроз апокрифне записе. На тај начин, почетак светских религија Месопотамије, Египта, Хегита, грчко-римског света, јудеизма и хришћанства је обележен позајмљивањем начина од њихових предака (старешина) да би се изразио њихов доживљај божанског у њихо-

¹ Faculté de théologie et d'études religieuses, Université de Sherbrooke.

² Pôles d'enseignement et de recherche. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/>.

³ Institut de théologie orthodoxe de Montréal / Montreal Institute of orthodox theology.

⁴ Fonds Saint Justin Popovic — Institut de théologie orthodoxe de Montréal.

вој савремености и превео однос људи према божанском у обновљеним категоријама. Ова сфера образовања и истраживања има за циљ да покаже како је античност (l'Antiquité) једна лабораторија која може послужити за доживљај савременог стања религије. Идентификација, анализа и поређење основних компонената (ритуали, митови, веровања, закони, обичаји) религијских система древног Блиског Истока ради препознавања присутности у библијској традицији, њихов повратак ка савременој религиозности, њихова трансформација и њихове одговарајуће улоге су привилеговани путеви за постизање овог циља.⁵ За истраживања у области Библија и древног Блиског Истока, извештаји вера-култура, угаратик (ougaritiques⁶) истраживања, плурализам и религијски синкретизам, одговоран је професор Жан Марк Мишуд (Jean-Marc Michaud). Он је познат и по његовим истраживањима у актуелним теолошким областима: порицање смрти у земљи великих река, фигуре верског синкретизма на Древном Истоку и азилије (l'asylie) у блискоисточном контексту.⁷

Морална учења хришћанских цркава, а посебно католичке цркве, не изгледа да имају много утицаја у савременим друштвеним порамима. У јавним дебатама о питањима етике и биоетике, реткост је позивање на мишљење хришћанске стране, свештеника, теолога и интелектуалаца идентификованих као верници. У ствари, постоји облик маргинализације „верског“ говора у друштву које љубоморно штити статус религиозне неутралности у јавном свету. Исходећи из горе наведених констатација, професор Жан Декло (Jean Desclos), поставља следећа питања: Шта означава такав облик дискредитације? У којим условима хришћанска етика би могла имати користан утицај на данашњу јавну сцену? То је циљ истраживања које се бави испитивањем продубљивања теолошке етичке мисли у Квебеку (Канада) од Другог Ватиканског Концила. Овај теолошко-етички правац нас наводи на академски обрачун са актуелним стереотипима и предрасудама везаним за теолошко-етички приступ животним питањима савременог човека.⁸ На актуелне етичке изазове са којима се сусреће теологија потребни су адекватни одговори, поткрепљени дубоком вером у Бога, животним искуством и богатим теолошким знањем, који су обједињени у личности професора Жан Деклоа. Он је посвећен темама: Христолошка основа хришћанског морала, биоетика у контексту плурализма, а тренутно је посвећен етичкој проблематици која је дефинисана кроз питање, шта је осећај греха у данашњој култури?⁹

Актуелан начин живота савременог човека увелико је условљен многобројним економским факторима, који су наметљивог карактера јер маса прати савремени „тренд“ живота. Из тог разлога, тешко је закључити да су квалитети религијских етика присутни у савести садашњих друштава. То је један процес или борба која се води на више различитих терена, а један од полигона су медији. Чињеница је да су друштвене комуникације постале нова агора (agora)¹⁰ религијског и међу-

⁵ Bible et Proche-Orient ancien. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/bible-et-proche-orient-ancien/>.

⁶ Langue chamito-sémitique du groupe sémitique (sous-groupe du nord-ouest) parlée dans la ville d'Ougarit durant le deuxième millénaire avant Jésus-Christ, qui donna naissance au phénicien et dont l'écriture, d'aspect cunéiforme, constitue la première écriture alphabétique connue. Dictionnaires — Antidote.

⁷ Jean Marc Michaud. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/jean-marc-michaud/>.

⁸ Éthique théologique. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/ethique-theologique/>.

⁹ Jean Desclos. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/jean-desclos/>.

¹⁰ Dans la Grèce antique, grande place publique qui constituait de la vie économique et politique de la cité. Dictionnaires — Antidote.

религијског феномена, а то имплицира да је неопходно за корист научног мишљања да се узме у обзир разматрање и разумевање имплицитних и експлицитних религија у свету медија. На тај начин, учешће представника преноса информација медијским путем, доприноси и развија облик етичке обазривости кроз религијске чињенице. Професорка Мартина Пелетијер (Martine Pelletier) је навела један тип питања који би се могли решавати тим путем, а она гласе: Који су представници и теолошки дискурси присутни у савременим медијима? Како се перцепира теолошки и етички медијски утицај на људски доживљај и склоност ка вери? Које теолошке дискурсе људи налазе налазе у себи кроз дата питања у медијском свету? И то су само нека од многобројних питања која су у вези са улогом религијских истина и медијског света.¹¹ Наравно, не сме се занемарити витални значај медијског пространства, које религијским представницима пружа простор да у тој области остваре контакт са широком масом људи. Професорка Мартина Пелетијер је дубоко посвећена савременој релацији теолошке етике и медијског света, а тренутно је посвећена теми: „Проблематика актуелне етике у размишљањима Херберта Маршал Меклауна (Herbert Marshall Mc Luhan) 1911–1980“.¹²

Није на одмет поновити да теологија је наука која садржи богат спектар уско дефинисаних теолошких дисциплина, које су теоријски и практично присутне у глобалним друштвеним активностима и пројектима. Потреба за теологијом и религијским правним нормама посебно се осећа у савременим западним заједницама, које су постале мултиетнички и мултирелигијски мозаик креиран приликом вишедеценијског миграцијског процеса, који је још увек актуелан. Полазна тачка Шербрушког теолошког факултета је констатација да наша модерна плуралистичка друштва се баве одржавањем и неговањем суживота различитих религиозних заједница, чије су историјске и културне позадине у неким случајевима фундаментално различите. Овај феномен има јако дубоке последице у теолошким интерпретацијама јер религије то садрже у себи кроз њихово разумевање које се одражава у њиховим социолошко-правним конституцијама. Конкретно, религијске заједнице не могу више мислити да је њихов верски идентитет у категорији апсолутног и не могу више претендовати на монопол идентитета у секуларизованом друштву. Предмет теологија и религијски закони критички се бави испитивањем теолошких и јуридичких интерпретација које религије садрже у себи, а то се ради са перспективом на конструкцију међурелигијског дијалога и са „modus vivendi“ у оквиру наших секуларизованих друштава.¹³ Горе наведене ставове заступа Декан Шербрушког теолошког факултета, професор Пјер Ноел (Pierre Noël). Он се бави истраживањем актуелног верско-правног стања и положајем религијских правних норми у савременим државним системима. На његовим предавањима студенти се по први пут сусрећу са актуелним правним проблемима који су религијског и државно-секуларног карактера, а решења религијских заједница и државних судских органа су суштински различита. То су актуелни теолошко-правни изазови, који ће бити предмет разматрања и у наредним поколењима јер процеси миграције ће изазвати глобалан мултирелигијски мозаик.¹⁴ Поред тога, професор Ноел је уложио велики вишегодишњи

¹¹ Faits religieux et médias. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/faits-religieux-et-medias/>.

¹² Martine Pelletier. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/martine-pelletier/>.

¹³ La théologie et le droit des religions. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/theologie-et-droit-des-religions/>.

¹⁴ Pierre Noël. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/pierre-noel/>.

труд у прикупљање, анализирање и поређење савремених теолошких програма за посдипломске студије на иманентним теолошким институцијама из целог света и свих религија. Плод његовог рада се огледа у реформи програма последипломских теолошких студија при Шербрук Универзитету, који се може похвалити најквалитетнијом теолошким последипломским програмом на америчком континенту.

Још један актуелан предмет теолошког карактера је екологија. То је област која се у многим друштвеним наукама назива новим предметом, што није случај са теологијом јер готово свака религија има дефинисан став који се тиче човековог односа према природи. Професор Луис Валијанкур (Luis Vaillancourt) је заокружио схватање савремених еколошких проблема из теолошке перспективе, а његове констатације се могу објаснити на следећи начин. Наиме, брига за екологију је постала глобална проблематика у нашим друштвима. То се може чути код свих друштвених група, без обзира на разлике у боји коже, пол, националност, вероисповест, друштвени положај, итд. Мало се питања уздигло на тако висок степен универзалности у историји човечанства. Стога су се сви ресурси људске мисли усредсредили на поимање и преусмеравање људског односа према природи. Он сматра да је то домен који потврђује да све верске традиције, хришћанске и нехришћанске, могу пружити огроман допринос и труд за постизање плодотворних резултата. У томе се огледа један велики значај теологије, која је посвећена екологији кроз један велики труд разматрања еколошких проблема. Религијске традиције су фактор који има веома важан утицај на начин кроз који су људи повезани са природом. Наши ставови према природи су, свесно или несвесно, условљени нашим веровањима, јер они сами су проводник религијских убеђења. С тога, професор Луис је циљ свог предмета дефинисао као истраживачки процес који покушава да анализира религијске, духовне и теолошке димензије еколошке кризе, како би се схватило која је улога вредности, веровања и религијских доктрина (посебно јудејске и хришћанске традиције) у изградњи ставова и понашања према светској природи¹⁵. Научна посвећеност професора Луиса полази од области догматике, затим, теологија стварања, антропологија, нови верски покрети, еколошка етика и филозофија спорта. Он је присутан и у савременим теолошким изазовима кроз научна истраживања у области односа хришћанства и савремене еколошке кризе, еколошка димензија нових религијских покрета, спорт као духовно искуство.¹⁶

У сфери актуелних теолошких питања потпада и проблематика која разматра положај полова у светским религијама. Увелико су познати наступи феминистичких религијских покрета, који су изазвали велике дискусије и промене чак у традиционалним религијским заједницама. Чињеница је да су глобалне друштвене промене изазвале низ социјалних ерупција, које су се негативно одразиле на црквено-организационо устројство код хришћанских цркава, а показало се да ништа мање последице нису мимоишле ни исламски свет. Један од задатака теолога и религијских представника се огледа у стрпљењу да саслушају феминистичке покрете јер и ако се не буде могла постигнути обострана сагласност, онда ће се макар умањити проценат оних феминисткиња које ће изабрати крајност, која увек сужава простор за дијалог. Професор Патрик Снајдер (Patrick Snyder) је предводник теолошке академске мисије, чији је циљ разматрање података који су настали у историјским околностима, а односе се на положај жене и религије, духовности, соци-

¹⁵ Théologie écologique. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/theologie-ecologique/>.

¹⁶ Louis Vaillancourt. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/louis-vaillancourt/>.

јалних околности и података о половима. Та мисија се обрађује кроз разматрање: феминистичке критике различитих религиозних традиција (јудеизам, хришћанство, ислам, хиндуизам и будизам), истраживање старих и нових извора истраживања женског мишљења и духовности; покушај размевања феминизма у контексту лаицизма и анализа доприноса студија о половима и података о родовима.¹⁷

Ипак, одговори на најкритичније теолошке изазове треба тражити у фундаменталној теологији, која је православним теолошким научним институцијама позната као догматика. Са друге стране, савремени појам фундаменталне теологије је дефинисао професор Марк Дума (Marc Dumas), који је посвећен савременој теологији у сразмери њеног глобалног поимања. Према једној његовој констатацији, као што је некада апологетика, тако сада фундаментална теологија, дефинише и артикулише услове могућности веровања данас. Он овако мисли јер жели да се схвате искуства верника и види како су она распоређена и то не само у уобичајеној форми, него и кроз искуствена изражавања која су потпуно необична. С обзиром да је теологија изложена различитим утицајима, професор Марк ради на припреми студената за препознавање теолошких праваца и интерпретацији савремених религиозних промена. Нема сумње да се главна актуелност овог истраживачког домена огледа у анализи различитих услова могућности за веровање у садашњим околностима. И то подразумева неколико различитих истраживачких приступа, на различитим нивоима, који су распоређени према приоритетима научних теолошких институција.¹⁸ Професор Марк Дума је посвећен следећим теолошким темама из савремених религијских студија: идентитет и трансформација актуелног теолошког акта, савремено религиозно искуство и њени многоструки облици, а посебно се занима за теолошким мислима Паул Тилића (Paul Tillich).¹⁹

Последњи теолошки домен са јасним циљем да се ухвати у коштац са савременим теолошким изазовима је наративна теологија и катихетика. Поред ове теолошке области је стационирана и психологија, која присутна у скоро свим друштвеним и медицинским научним институцијама. Уз помоћ ових теолошких дисциплина, а у савременим околностима, појединац опет има могућност да открије значај духовности и вере са циљем да се расветли његов лични развитак. Професор Јак Трембле (Jacques Tremblay) види као основни циљ његовог предмета да се младима открије Христос као Љубав, која помаже људима да се ослобе окова ограничености.²⁰ Он је посвећен егзегезама прилагођеним духовном трагању данас. Поред њега, професор Луис Шарл Лавоа (Louis-Charles Lavoie), посвећен мислима религиозних психолога, пружа велики допринос у потрази за адекватним одговорима на савремене теолошке изазове кроз програм етике и религиозне културе.²¹

У уводни део овог рада је споменуто да значајна улога у теолошкој мисији Шербрушког теолошког факултета припада и богословској делатности православног института, који постоји и функционише као крило Шербрушког Универзитета у сарадњи са теолошким факултетом и религијским студијама. Целокупна теоло-

¹⁷ Études des genres et des rapports de genres. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/etudes-des-genres-et-des-rapports-de-genres/>.

¹⁸ Théologie fondamentale. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/theologie-fondamentale/>.

¹⁹ Marc Dumas. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/marc-dumas/>.

²⁰ Théologie narrative et catéchétique. <http://www.usherbrooke.ca/fater/recherche/poles-denseignement-et-de-recherche/theologie-narrative-et-catechetique/>.

²¹ Louis-Charles Lavoie. <http://www.usherbrooke.ca/fater/personnel/professeures-et-professeurs/louis-charles-lavoie/>.

шка делатност овог института се огледа кроз призму Светих Отаца Цркве, посебно у дијалогу са савременим светом и свим теолошко-верским изазовима које подразумева категорија савремена теологија. Треба напоменути да је актуелност Светих Отаца неоспорна у садашњим теолошко-верским околностима, а православни теолошки институт се труди да сачува тај континуитет светоотачког предања. Поред тога, постигнут је значајан напредак у односима вере и науке, што потврђује присутност и допринос православних теолога у савременим научним токовима и изазовима. Професор Џон Хаџиниколау (John Hadjinicolaou), заједно са професором и свештеником Георгијем Драгашом (George Dragas) и осталим професорима и сарадницима, укључен је у сва актуелна теолошка питања са циљем да се настави традиција присутности и доприноса православних богословских мисли.

Чињеница је да у земљама са већ постојећим теолошким институцијама, које су строгог конфесионалног карактера, кроз наставни план и програм, постоји извесна доза неповерења у адекватност (или неке друге предрасуде) неконфесионалних теолошких институција. Међутим, нема разлога да се представници православне теологије плаше суочавања са исламским теолозима јер њихови међурелигијски сусрети могу спречити многобројне акције екстремиста, који су присутни у свим религијама. Поред тога, хиндуистички теолог не би изгубио сопствен идентитет ако би разговарао о религијским питањима са будистичким монасима. Питање вере зависи од личног унутрашњег стања и убеђења појединца, а дијалог је најбоље оружије против екстремизма и једностраних деструктивних потеза, који су најчешће знак неразумевања или мржње према другима. Шербрушки теолошки факултет подстиче међурелигијске дијалогe са циљем да се пронађе плодотворан рецепт за међурелигијско разумевање и поштовање, а не уједињење у један глобалан верски систем. Шербрушки теолози су показали и доказали како теологија може бити фактор помирења у друштвено-политичким разједињеним световима.

Библиографија

Faculté de théologie et d'études religieuses, Université de Sherbrooke. <http://www.usherbrooke.ca/fater/>